

ВИРОБНИЧІ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розкрито сутність понять “виробництво”, “виробнича система”. Розглянуті і узагальнені особливості функціонування постіндустріальних виробничих систем.

The concept of “production”, “production system” in this article. Considered and generalized features of functioning post-industrial production systems.

Ключові слова: виробнича система, інформатизація суспільства, глобалізація.

Постановка проблеми. Друга половина ХХ ст. характеризується появою якісно нових тенденцій в світовій економіці – процесами все більшої глобалізації та безперервними і цілеспрямованими процесами пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, а принципово змінити способи його розвитку [1].

Відчуває істотні зміни трансформаційного роду, пов'язані з початком нового етапу розвитку, і економічна система України. Ці зміни визначаються низкою обставин: якісно змінилися умови господарювання у зв'язку зі збільшенням диференціації й інтеграції окремих виробництв, поглибленням міжнародного поділу праці, необхідністю переходу до постіндустріального й інформаційного суспільства, що підсилюється залежністю української економіки від світового господарства, розвитком економічної глобалізації та становленням самостійності держави. Виробничі системи займають найфундаментальніше місце в структурі економічних систем і виступають як вихідна чи базова підсистема будь-якого економічного розвитку. В зв'язку з цим дослідження трансформаційних процесів, що відбуваються в них, представляє певний інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем та протиріч постіндустріалізації присвятили свої роботи закордонні науковці: Д. Белл, П. Дракер, Д. Стиглиц, Л. Ларуш, члени “Римського клубу”, М. Кастельс, Р. Флорида, С. Глазьев, В. Іноземцев та ін. Інформатизація суспільства є процесом глобальним і всеохоплюючим, який висвітлено в багатьох працях вітчизняних вчених-глобалістів І. Макагона, Д. Лук'яненка, І. Матюшенка, В. Андрійчука, О. Білоруса тощо. Всі вони здійснили вагомий внесок у дослідження проблем інформатизації світової економіки і суспільства в цілому. Дослідження інноваційних перспектив України здійснено в роботах В.М. Гейця, В.П. Семиноженко, Л.І. Федулової та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз процесу трансформації виробничих систем в умовах переходу суспільства від постіндустріального до інформаційного на фоні глобалізаційних процесів.

Основні результати дослідження. Глобалізація, маючи передумови в історичному розвитку суспільства, набула актуальне значення в сучасних умовах відтворення суспільством самого себе. Цей процес розглядається не тільки як результат міжнародної економічної інтеграції, пов'язаний зі становленням єдиного світового економічного простору, а також з поширенням інформації, але і з погляду загальних проблем, що мають відношення до світу в цілому, включаючи в себе глобальні проблеми окремих сфер людської діяльності, у тому числі виробництва.

Термін “виробництво” застосовується в різних значеннєвих якість, таких, як: суспільний процес створення матеріальних благ; самостійна організація; виробнича одиниця в складі великої організації або акціонерного товариства; виробничий процес на підприємстві, що включає основні, допоміжні й обслуговуючі процеси.

У першому випадку виробництво виступає як самостійна економічна категорія, використовувана для характеристики різних суспільно-економічних формацій, у другому, третьому і четвертому випадках поняття “виробництво”, як правило, застосовується на рівні організації в цілому або її частини й ототожнюється з виробничою системою, у якій люди знаходяться у певних виробничих відносинах і, використовуючи знаряддя праці і предмети праці, створюють необхідні суспільству продукти виробничого і особистого споживання.

Виробничі системи в структурі економічних систем займають найфундаментальніше місце і виступають як вихідна чи базова підсистема будь-якого економічного розвитку. З позицій системного підходу виробничо-економічну систему можна розглядати, з одного боку, як цілісну систему з властивою їй специфічною природою, оригінальною структурою, особливими закономірностями функціонування і розвитку, а з іншого, як функціональну підсистему єдиної національної економічної системи країни.

За своєю функціональною структурою виробничі системи складаються із трьох основних і фундаментальних сфер: технологічної, техніко-економічної і соціально-економічної. В першій здійснюються процеси трансформації ресурсів у продукти, в другій – економічних ресурсів в економічні продукти, а в третій – економічних витрат в економічні доходи. Відповідно основними факторами формування, функціонування та розвитку відповідних сфер виступають фактори технологічного, техніко-економічного (елементарного еко-

номічного чи ринкового) і соціально-економічного (вищого економічного чи грошового) порядку. А ефективність функціонування відповідних сфер виробничих систем визначають по-своєму, відповідно, факторами власне виробничого, ринкового і соціального порядку.

Виробничі системи являють собою певний клас складних систем, мають свої позиції і характеристичні особливості за визначеними ознаками у загальній класифікації систем:

- призначенням відображення об'єкта виробничі системи відносяться до економічних систем;
- рівнем складності зв'язків і поведінки – до типу живих систем і виду соціальних систем;
- характером зв'язків із зовнішнім середовищем – до відкритих систем;
- ознакою цілепокладання – до цілеспрямованих систем;
- характером поведінки і ступеня невизначеності системи і її компонентів – до стохастичних;
- ознакою абстрагованості від реальних властивостей елементів і відносин між ними – до об'єктивно існуючих матеріальних цілих сукупностей матеріальних об'єктів, але при їхньому математичному моделюванні або на стадії проектування можуть представлятися у вигляді абстрактних;
- ступенем і характеру мінливості складу і стану компонентів, зв'язків і відносин між ними – до динамічних;
- рівнем зворотних зв'язків – можуть бути як регульованими, так і саморегульованими.

Під впливом суспільних умов простежується тенденція зміни форм виробництва і відбувається процес структурних перетворень виробничих систем. Дослідження процесу трансформації виробничих систем висуває більш широкий аспект аналізу їхньої динаміки. Мова йде про необхідність аналізу умов і факторів, під впливом яких здійснюється якісне перетворення, трансформація як основних елементів (характеристик) виробничих систем, так і навколишнього соціально-економічного простору.

Існує безліч теорій розвитку суспільства: постіндустрального суспільства (Д. Белл), “суспільства третьої хвилі” (Е. Тоффлер), програмувального суспільства (А. Турен), постцивілізаційного (К. Болдуінг), посткапіталістичного суспільства, або суспільства сервісного класу (Р. Дарендорф), технотронного (З. Бжезинський) тощо. Усі ці концепції мають спільну рису – вони об'єднані єдиною методологічною основою: це трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне.

Історія людської цивілізації поділяється на три послідовні етапи, “три хвилі” Тоффлера або три епохи за Беллом, який пов'язує їх зі способом виробництва:

- доіндустріальне суспільство (з найдавніших часів до початку першої промислової революції і становлення системи найманої праці, XVI ст.) або аграрна цивілізація;
- індустріальне суспільство (період “підкорення” природи в процесі першої і другої промислових революцій і завершення формування системи відчуженої праці, це період XVII ст. до кінця XX ст.) або індустріальна цивілізація;
- постіндустріальне суспільство (третя промислова революція, пов'язана із забезпеченням суспільної та екологічної рівноваги, початок ери подолання системи відчуженої праці) або суперіндустріальна цивілізація (остання чверть XX ст.).

Три етапи людської цивілізації треба розглядати, як суспільно-економічний розвиток, який має свої особливості, кожному з яких властиві свої продуктивні сили. Для аграрного виробництва технологія способу виробництва характеризується наявністю фізичних можливостей людини, ручними знаряддями праці, природним фактором. З позиції економічної теорії для індустріального суспільства енергія стає основним природним фактором. Промислова революція дала поштовх розвитку машинного виробництва. Для постіндустріального суспільства характерне домінування інформації, як фактора виробництва.

Основні риси постіндустріального суспільства, за Д. Беллом, зводяться до наступного: провідна роль теоретичного знання становить основу технологічних інновацій; нова інтелектуальна технологія дає змогу знаходити більш ефективні підходи до вирішення технічних, економічних і соціальних проблем; вирішальна роль “носіїв знання” належить професіоналам, технічним спеціалістам, які складають найчисленнішу соціальну групу; посилення ролі та значення науки у технічному переозброєнні суспільства; формування економічної теорії інформації на основі заміни трудової теорії вартості теорією цінності, заснованої на знаннях [2].

Дослідження постіндустріального суспільства порівняно з доіндустріальним та індустріальним суспільством дає можливість виділити основні характеристики для етапів розвитку суспільств (табл. 1).

Прихильники постіндустріальних тенденцій у 80–90-х роках XX ст. сформували концепцію інформаційного суспільства.

Можна виділити два основних теоретико-методологічних підходи до інформатизації суспільства:

- технократичний, коли інформаційні технології вважаються засобом підвищення продуктивності праці і їхнє використання обмежується, в основному, сферами виробництва й управління;
- гуманітарний, коли інформаційні технології розглядаються як важлива частина людського життя, що має значення не тільки для виробництва, але й для соціальної сфери.

До концепції “інформаційного суспільства” тісно примикає доктрина суспільства, заснованого на знаннях, що розглядає розвиток суспільства через призму прогресу знання, а сектор економіки з виробництва знань – як п'ятий сектор економіки. Для такого суспільства характерний випереджаючий розвиток та збільшення частки галузей, що безпосередньо пов'язані з виробництвом та використанням знань (knowledge industries). Більше того, виробництво знань переміщується із сфери послуг у сферу безпосередньо виробництва.

Порівняльна характеристика доіндустріального, індустріального та постіндустріального суспільства

Базова характеристика	Суспільство		
	доіндустріальне	індустріальне	постіндустріальне
Спосіб виробництва	Задоволення фізичних потреб	Масове виробництво	Індивідуальне виробництво
Основний ресурс	Сировина	Енергія	Інформація
Тип виробничої діяльності	Первинний (видобуток)	Вторинний (виробництво)	Третинний (обробка)
Тип економічної організації	Община	Суспільство	Община
Головний сектор економіки	Сільське господарство, риболовля, видобуток корисних копалин	Виробництво товарів, оброблювальна промисловість, будівництво	Транспорт, комунікаційні послуги, торгівля, страхування, охорона здоров'я, наука, освіта
Домінуючий тип виробництва	Дрібне виробництво, засноване на ручній праці	Великі підприємства, що працюють за рахунок ефекту масштабу	Креативні підприємства
Характер взаємозв'язків	Взаємозв'язок людини з природою	Взаємозв'язок людини з перетвореною людиною природою	Взаємозв'язки з людиною
Організаційна структура	Проста лінійна організація	Ієрархія	Мережа
Основні професії	Фермер, ремісник	Інженер	Науковці, техніки, висококваліфіковані спеціалісти
Базова технологія	Трудомістка (індивідуальна праця, уміння)	Капіталомістка (машинні технології)	Інтелектуальна праця

У результаті інформатизації суспільства на новий рівень підіймаються наукові дослідження і розробки, відбуваються кардинальні перетворення традиційного технологічного способу виробництва і управління, якісно змінюються параметри економічного зростання і всі сфери соціального життя суспільства. З одного боку, нові технології, особливо інформаційні, змінюють весь процес виробництва і трансформують виробничі відносини. З іншого боку – виробництво гігантських масивів інформації, насамперед ділової, науково-технічної, політичної, і нові технологічні засоби її обробки, перетворення, збереження, поширення і реалізації якісно модифікують системи управління, ділову активність і форми економічних та інноваційних процесів.

Таким чином, інформатизація суспільства – це хребет, що об'єднує практично всі сторони якісних перетворень в суспільстві, що все більше набуває характеру центрального соціально-економічного процесу. Всі види знання перетворюються в компонент продуктивних сил; наука стає продуктивною силою суспільства, поєднуючись з технікою і виробництвом.

Як випливає з таблиці 1, якщо в доіндустріальному суспільстві спосіб виробництва орієнтований на задоволення фізичних потреб, в індустріальному – на масове виробництво, то в постіндустріальному суспільстві переважає індивідуальне виробництво. Крім того, нові вимоги висуваються до людини: в доіндустріальному суспільстві переважали професії ремісничі та фермера, в індустріальному поширені професії інженера, в постіндустріальному – інтелектуальна праця стає головною, переважають професії науковця, техніка, тому головний сектор економіки переноситься з виробництва товарів та промисловості в сектор послуг – транспорт, комунікації, торгівля, а домінуюче місце займає інформація. На відміну від індустріального суспільства, коли наука була лише засобом підвищення економічної ефективності промислового виробництва, в епоху постсучасності теоретичні знання й інформація стали ключовими факторами суспільного розвитку, вирішальним компонентом продуктивних сил, такими, що безпосередньо створюють матеріальний продукт і, більш того, що детермінують інституціональну структуру техногенної цивілізації у цілому.

Іншими словами, інформація стає найважливішим ресурсом соціального прогресу, а найбільш впливові за попередні часи ресурси – природні, людські, технічні, енергетичні, силові – поступово втрачають свою актуальність. Внаслідок прискорення інтеграційних процесів на всесвітньому ринку товарів і послуг, фінансових інститутів, урбанізації суспільства менеджерська діяльність залучає до своєї сфери величезні контингенти людей, які дістаються світових інформаційних ресурсів і активно використовують їх у своїх інтересах.

У зв'язку з цим ми розділяємо думку, що інформаційна економіка – наступна після постіндустріальної економіки стадія розвитку економічної діяльності, в якій інформація є домінуючою компонентою. Особливістю цього процесу є те, що інформація в розвинутих країнах забезпечує історично важливі напрямки діяльності людини, переходить в необхідний продукт і товар, сумарна вартість якого повільно наближається до сумарної вартості продуктів матеріального виробництва, а в майбутньому і перевищить його. Зважаючи на це, необхідно зазначити, що матеріальне виробництво не відійде на другий план, а виникне необхідність застосування нових технологій, які забезпечать ресурсозбереження у виробництві. Відтак в постіндустріальній економіці інформація поступово займатиме місце домінуючого виробничого ресурсу і впливатиме на всі виробничі процеси. Це обумовить виникнення нових вимог до технологій, інтелектуалізацію самих процесів виробництва, праця

набуде нових властивостей: заміщення праці знаннями, пріоритетність інтелектуальних, а не технічних навичок, перетворення економіки в систему, що функціонує на основі обміну та економіки знань; заміна трудової діяльності новим типом активності, заснованою на творчості; перетворення суспільного виробництва в інноваційне, яке базується на використанні нових знань.

Основними рисами, що відрізняють постіндустріальну організацію від її індустріальних форм, пропонується вважати наступні:

– зміни щодо якості працівника (він не обмежений здібністю до виконання якого-небудь одного конкретного виду діяльності);

– нові характеристики діяльності (перенесення акценту з окремих виробничих операцій на процес створення продукту в цілому; діяльність у сучасній компанії стає все більш скоординованою з погляду єдиної загальної мети, але все більш автономною і індивідуалізованою з погляду форми залучення до неї конкретного працівника);

– новий тип організації діяльності – “команда” (teamwork). Він має дві принципові переваги, що виділяють його з колишніх форм організації виробництва. З одного боку, найповніше використовується прагнення творчих працівників до нововведень і ініціатив, процес ухвалення відповідальних рішень переноситься на максимально можливий низовий рівень, причому прагнення до участі (в управлінні) виникає не з політичної ідеології, а з визнання того факту, що система в її сьогоdnішньому вигляді не здатна ефективно реагувати на швидкоплинні зміни [3].

Таким чином, сучасна економіка є постіндустріальною, інформаційною. Її ефективність, конкурентноздатність, інші параметри залежать у першу чергу від її здатності генерувати, обробляти, раціонально використовувати інформацію, і насамперед знання. Друга риса сучасної економіки – те, що вона є глобальною. Вона є такою, оскільки усі види економічної діяльності (виробництво, споживання, звертання товарів і послуг) і всі їх складові (праця, капітал, технології, ринки, інформація, управління) організуються і функціонують у глобальному, планетарному масштабі.

Усе викладене стосується, в першу чергу, світових тенденцій розвитку економічних, а отже, і виробничих систем. Якщо ж говорити про національну виробничу систему, то слід зазначити наступне. Вітчизняна виробнича система не тільки за галузями, але й територіально є різною за ступенем свого розвитку. В одних випадках, в одних галузях чи регіонах вона може бути кваліфікованою як індустріальна, в інших випадках її можна визначити як чисту постіндустріальну, а в певних ситуаціях – як перехідну від індустріальної до постіндустріальної. Підтвердженням цього є дані про технологічну багатокладність економіки України. Згідно з аналізом стану вітчизняної економіки, проведеним у [4], у промисловому виробництві в Україні домінує 3-й технологічний уклад, а у фінансуванні науково-технічних розробок – 4-й технологічний уклад. Пануючий сьогодні у розвинутих країнах 5-й “інформаційний” уклад в Україні не перевищує п'яти відсотків промислового виробництва. Отже, можна стверджувати про відставання від провідних країн за рівнем розвитку технологій щонайменше на 25 років (табл. 2).

Таблиця 2

Технологічна багатокладність економіки України [4]

Показник	Загалом, %	Розподіл за технологічними укладами, %			
		3-й	4-й	5-й	6-й
Обсяг виробництва продукції	100	57,9	38	4	0,1
Фінансування наукових розробок	100	6	69,7	23	0,3
Затрати на інновації	100	30	60	8,6	0,4
Інвестиції	100	75	20	4,5	0,5
Капітальні затрати на модернізацію	100	83	10	6,1	0,9

Отже, в цілому сучасна національна виробнича система України за своїм характером є перехідною від системи індустріального типу до системи постіндустріального (а в перспективі, інформаційного) типу.

Сучасна модель суспільного виробництва передбачає аналіз п'яти основних секторів: видобувні галузі та сільське господарство; переробна промисловість та будівництво; продуктивні та особисті послуги; торгівля, фінансові послуги, страхування та операції з нерухомістю; охорона здоров'я, освіта, наукові дослідження, сфера відпочинку та державне управління. Схема, що представлена на рис. 1, ілюструє трансформацію базисних секторів суспільного виробництва залежно від етапу цивілізаційного розвитку.

Технологічна революція другої половини ХХ ст. зумовила скорочення частки витраченої праці у вартості, створеної матеріальним виробництвом. Таким чином, у межах індустріальної системи в структурі валового національного продукту скорочується частка другого сектору та збільшується частка третинного. Подальша постіндустріальна трансформація супроводжується збільшенням частки четвертого та п'ятого секторів.

Визначення частки основних секторів у внутрішньому валовому продукті України за даними статистичних таблиць “витрати–випуск” (в цінах споживачів) (табл. 3) [5, 6] вказують на переважно індустріальний характер існуючої соціально-економічної системи нашої країни.

Рис. 1. Трансформація базисних секторів суспільного виробництва [5]

Національна економіка України розглядається як відкрита система, а отже, від'ємне значення, отримане у першому секторі у 2004 р., пояснюється високою долею імпорту в добувній промисловості (імпорт енергоносіїв – газу та нафти). Так, згідно з дослідженнями структури вітчизняного імпорту, близько 74,7 % загального обсягу складає промислова сировина (мінеральні та хімічні продукти, енергоматеріали) [7].

Таблиця 3

Структура валового внутрішнього продукту за основними секторами

Сектор	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
1	-0,75	0,41	0,63	0,23
2	66,65	62,87	62,3	63,87
3	14,67	14,62	13,79	12,49
4	2,87	4,75	5,98	6,80
5	16,57	17,35	17,29	16,61

Структура ВВП характеризується незначною динамікою: часткове скорочення другого сектору від 66,65 % до 63,87 % та збільшення четвертого сектору від 2,47 % до 6,8 % (табл. 3). Обробна промисловість та будівництво забезпечують формування переважної частки ВВП, що характеризує економіку України як індустріальну. При порівнянні структури ВВП України та розвинутих країн світу визначаються значні відмінності. Так, на кінець XX ст. вартісний вклад третинного сектору США складав 73 % ВВП, а в середньому по країнам ЄС – 63 %. Це дозволяє зробити висновок про катастрофічне відставання України від світових тенденцій соціально-економічного розвитку.

Національна економіка характеризується високим рівнем витрат матеріалів і праці у виробничому процесі. За даними таблиці 4 [5] в останні два роки перший та другий сектор споживали більше 87 % матеріальних ресурсів, а витрати на оплату праці складали в середньому 54 % від загальних витрат за всіма секторами.

Таблиця 4

Розподіл елементів витрат за секторами

Сектор	2008 р.			2009 р. (перше півріччя)		
	Операційні витрати	Матеріальні витрати	Оплата праці	Операційні витрати	Матеріальні витрати	Оплата праці
1	33,51	87,35	55,24	38,12	87,44	53,48
2						
3	6,44	6,83	19,28	8,16	7,99	23,63
4	57,81	5,53	24,32	53,41	4,19	21,62
5	0,24	0,29	1,15	0,31	0,38	1,28

Витрати на оплату праці непрямо свідчать про обсяг трудових ресурсів, зайнятих в кожному з секторів суспільного виробництва. Згідно з прогнозними розрахунками закордонних фахівців, у майбутньому частка працівників, зайнятих у промисловому виробництві найбільш розвинутих країн, скоротиться до 12 % від загального обсягу зайнятості при майже подвійному зростанні обсягів виробництва [8]. Вітчизняні тенденції свідчать теж про незначні тенденції скорочення зайнятих у промисловому виробництві, але це є наслідком скорочення потреби у робочій силі внаслідок згорання виробництва неконкурентоспроможної продукції. Таким чином, високий рівень використання матеріальних чинників виробництва підтверджує висновок про індустріальний характер національної соціально-економічної системи.

В той же час, проведений в [7] аналіз структури експорту України свідчить про дуже низьку частку індустріальної складової. Вартісна оцінка експортованого устаткування та транспортних засобів не перевищує 16 %, а, наприклад, вартість недорогоцінних металів – 43,2 % від загального обсягу. Тому, співставлення всіх перерахованих тенденцій, дозволяє зробити висновок щодо дихотомії (двоїстості) типу базису економіки України: індустріального в межах національної підсистеми та доіндустріального в межах світової соціально-економічної системи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті висвітлено основні аспекти процесу трансформації виробничих систем в умовах переходу суспільства від постіндустріального до інформаційного на фоні глобалізаційних. Розглянуті тенденції розвитку національної соціально-економічної, а отже, і виробничої, системи. Важливим напрямом подальших досліджень буде дослідження трансформаційних процесів та сучасного стану розвитку виробничих систем (підприємств) машинобудування України.

Література

1. Пашута М. Інновації як фактор випереджального розвитку економіки // Персонал. – № 2, 2006 // <http://personal.in.ua>
2. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Под ред. П.С. Гуревича // Новая технологическая волна на Западе. – М., 1988. – 330 с.
3. Шавкун І. Становлення сучасної парадигми соціального менеджменту // Соціальна перспектива і регіональний розвиток. Вип. 3. – 2009. – С. 41–53.
4. Хименко О. Україна інноваційна: реалія чи обрії? // Зовнішньоекономічний кур'єр. – № 1–2, 2006. – С. 2–10.
5. Бурлуцький С.В., Бурлуцька С.В. Проблеми оцінки якості індустріального розвитку соціально-економічної системи України // Економічний вісник Донбасу. – № 4 (18), 2009. – С. 40–44.
6. Таблиці “витрати–випуск” в цінах споживачів [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua
7. Бурлуцький С.В. Концепція національної інвестиційної стратегії устійчивого економічного росту / С.В. Бурлуцький, С.В. Бурлуцька // Економічний простір: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2007. – № 8. – С. 27–32.
8. Иноземцев В.Л. Пределы “догоняющего” развития / В.Л. Иноземцев. – М. : Экономика, 2000. – 294 с.

УДК 65.012.4:65.016.7:621(477)

І. В. БАБІЙ

Хмельницький національний університет

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА

Проведено аналіз існуючого зарубіжного досвіду шляхів вирішення проблем реструктуризації промислових підприємств та шляхів її активізації. Досліджено стратегії запобігання банкрутства, що характеризують поведінку підприємства в умовах кризи.

The existing foreign experience of the ways of the decision of restructuring of the industrial enterprises conversion problems and the ways of its activation have been analysed. The strategies of prevention of bankruptcy which characterized behavior of the enterprise in the conditions of crisis have been investigated.

Вступ. Нові економічні умови становлення ринкового механізму дозволили отримати не тільки позитивні результати діяльності, але і призвели до того, що велика кількість вітчизняних підприємств внаслідок загальноекономічної кризи виявилися неспроможними в економічних відносинах і зіткнулись із необхідністю їх реструктуризації. Сприятливим ґрунтом виникнення такої ситуації частіше за все стають прорахунки в стратегічних планах, в наборі конкретних тактичних заходів, що дозволяють підприємству попереджувати і прогнозувати зміни в нестабільному середовищі, а також диспропорції всередині підприємства і нездатність адекватно на них реагувати.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми реструктуризації та антикризового управління розглядають багато авторів, таких як Благодетелева-Вовк С.Л., Григор'єва Л.В., Дмитрук О.Я., Лепьохіна І.О., Лівощко Т., Барковська Т., Макаренко І.О. та багато інших.

Метою даної статті є аналіз існуючого зарубіжного досвіду проведення реструктуризації та стратегій поведінки промислових підприємств в умовах кризи.

Основний матеріал дослідження. Першочерговими завданнями антикризового управління є розробка спеціальних методів, що забезпечать стійкий фінансовий стан підприємства та відведуть загрозу банкрутства.